

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Het Chinese begrip van soevereiniteit verklaart veel.' Interview met Ingrid d'Hooghe, Chinaspecialist van Clingendael

Molenkamp, Iben; Koopman, Annemarie

Citation

Molenkamp, I., & Koopman, A. (2004). Het Chinese begrip van soevereiniteit verklaart veel.' Interview met Ingrid d'Hooghe, Chinaspecialist van Clingendael. *Leidschrift|Het Rijk Van Het Midden*, 18(January), 133-142. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/72754>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/72754>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

‘Het Chinese begrip van soevereiniteit verklaart veel.’ Interview met Ingrid d’Hooghe, Chinaspecialist van Clingendael.

Iben Molenkamp en Annemarie Koopman

Werken de historische patronen, die in dit nummer van Leidschrift beschreven zijn, door in de huidige Chinese internationale betrekkingen? Volgens Ingrid d’Hooghe, Chinaspecialist van Instituut Clingendael, zijn sommige traditionele denkbeelden ook nu nog zeer relevant om China te kunnen begrijpen. Zo worden ‘tijd’ en ‘geschiedenis’ anders beleefd dan in het Westen. Wat in de vorige eeuw gebeurde wordt gevoeld alsof het gisteren was: dat betekent dat de Chinezen het imperialisme van de westerse landen en Japan absoluut niet vergeten zijn. Soevereiniteit betekent in China nog altijd ‘staatssoevereiniteit’, en niet die van de burgers. Het is van het grootste belang dat de orde van de staat niet in het geding komt en de eenheid van het rijk bewaard wordt. Ook lijken ‘Asian values’ bijzonder veel op de oude confucianistische waarden en wonen Chinezen in het buitenland net als vroeger het liefst bij elkaar. Maar een dergelijk statisch beeld is te simpel. Juist om China als land en staat sterk te houden, was integratie in de wereldeconomie noodzakelijk en dat leidde tot grote veranderingen in de Chinese maatschappij, die nu in sociaal-cultureel en economisch opzicht vele malen vrijer is dan zelfs nog maar een decennium geleden. Datzelfde realisme kenmerkt de Chinese buitenlandse politiek op alle gebieden, of het nu mensenrechten, migratie, economie of de relatie met Verenigde Staten betreft.

Traditioneel wordt het buitenlandse beleid van China vóór de moderne tijd verklaard aan de hand van het begrip ‘tribuut’, hoewel Harriet Zurndorfer in haar artikel het belang daarvan enigszins relativeert. China speelt economisch en politiek gezien een steeds grotere rol in de Oost-Aziatische regio. In hoeverre kun je parallellen trekken met de vroegere verhoudingen tussen China en de omliggende landen, met China als centrum van een eigen Chinese ‘invloedsfeer’ en met min of meer afhankelijkke landen erom heen?

‘Het tribuutsysteem kenmerkte zich door ongelijke relaties tussen China en de omringende landen maar de relaties nu tussen landen zijn juridisch gezien gelijkwaardig. Aan de andere kant leidt de groeiende economische macht van China zeker tot dubbele gevoelens bij de buurlanden. Men is bang onder de voet gelopen te worden. Veel lage lonen productie uit die

landen is inmiddels naar China overgebracht; alleen Vietnam is nog goedkoper. Een land als Taiwan wordt bijvoorbeeld steeds meer afhankelijk van China omdat een groot deel van de investeringen daar zijn ondergebracht. Daarnaast bestaat er een zekere vrees dat de groeiende economische macht in politieke macht vertaald wordt. Om die angst weg te nemen probeert China zijn burens ervan te overtuigen dat het geen expansionistische ambities heeft en juist een betrouwbare Aziatische bondgenoot is. China heeft bijvoorbeeld in ASEAN-kader¹ een verdrag voor een vrijhandelszone vanaf 2010 voorgesteld. Verder is de claim van China op de Spratly-eilanden een bron van zorg voor de gehele regio. De verwachting is dat er veel olie in de zeebodem bij die eilanden zit, hoewel er nog niets gevonden is. De angst van de ASEAN-landen dat China die eilanden nog eens een keertje gaat bezetten is zeker niet uit de lucht gegrepen. Op dit moment heeft geen enkel land in de regio er baat bij om de concurrerende claims op de Spratly-eilanden op de spits te drijven. Er is een verdrag over, maar dat bevestigt alleen maar de status quo, en stelt een oplossing uit.²

Hoe ver strekt die Chinese invloedssfeer?

De wereld, en zeker de Aziatische regio kan steeds moeilijker om China heen. Het is een macht om rekening mee te houden. Veel landen in de regio kijken ook, met bewondering en/of met argusogen naar China en in die zin kan zeker gesproken worden van een eigen invloedssfeer van China in Oost-Azië. China bemoeit zich bijvoorbeeld intensief met Noord-Korea, Taiwan, en met de Spratly-eilanden en speelt een steeds grotere, soms dominerende, rol in regionale verbanden, zoals ASEAN+3 en APEC.² Ook

¹ De 'Association of Southeast Asian Nations' (ASEAN) werd in 1967 opgericht en heeft als doel het bevorderen van economische groei, sociaal-culturele vooruitgang en stabiliteit in de regio. Lid zijn Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Brunei, Laos, Cambodja, Vietnam en Myanmar.

² ASEAN + 3: ASEAN en de dialoogpartners China, Japan en Zuid-Korea. APEC (Asian Pacific Economic Cooperation), opgericht in 1989, is een intergouvernementeel samenwerkingsverband van 21 landen rond de Stille Oceaan. Doel is het bevorderen van economische groei via verlaging van invoerrechten en vermindering van andere handelsbeperkingen. Anders dan bij de WTO zijn de afspraken tussen de leden niet bindend. Naast de ASEAN-landen, China, Zuid-Korea en Japan, zijn ook de Rusland, Taiwan, Hongkong, Verenigde Staten, Canada, Mexico, Peru, Chili, Australië, Nieuw-Zeeland en Papoea Nieuw-Guinea lid.

probeert het zijn invloed in Centraal-Azië uit te breiden. Om die reden richtte China in 1996 samen met Rusland en drie Centraal-Aziatische Republieken een regionaal forum op: de ‘Shanghai Five’, sinds 2001 de ‘Shanghai Cooperation Organisation’ genoemd. Die opzet leek te slagen en de Chinese invloed in Centraal-Azië leek zich eerst gestaag uit te breiden, maar na 2001 zijn de Verenigde Staten daar zeer aanwezig. Na 11 september bleek namelijk dat Shanghai Cooperation Organisation de Centraal Aziatische landen weinig te bieden had. Het resultaat is dat China met de Amerikaanse bases in Centraal-Azië paradoxaal genoeg en voor het eerst in zijn geschiedenis, omsingeld is door bases van de Verenigde Staten!

De periode tussen 1840-1950 wordt ook wel omschreven als de ‘eeuw van de schaamte’ voor China, als een periode van nationale vernedering. China werd gedwongen ongelijke verdragen met westerse landen en later ook met Japan af te sluiten; hele kustgebieden werden als concessies onder deze landen verdeeld en er was weinig respect voor de Chinese beschaving. Is dit historisch perspectief nog sterk in China te vinden en zo ja, kunt u uitleggen op welke manier het de internationale relaties met China beïnvloedt?

‘Kijk maar eens met hoeveel emotie en festiviteiten de overdracht van Hong Kong gepaard ging! Dat werd beschouwd als het einde van 150 jaar onrecht. Het heeft sterk te maken met hoe Chinezen tegen hun eigen geschiedenis aankijken. De concepten ‘tijd’ en ‘geschiedenis’ worden anders beleefd dan bij ons. Wat in de vorige eeuw gebeurde wordt gevoeld alsof het gisteren was. Voor ons valt dit moeilijk voor te stellen. De Chinezen voelen heel sterk dat zij duizenden jaren de grootste beschaving van de wereld zijn geweest. Het wordt als zeer vernederend ervaren om economisch en politiek ondergeschikt te zijn aan andere landen, zoals aan de Verenigde Staten. Het is overigens wel zo dat jongeren veel bewondering voor dat land hebben. Het doel van de Chinese regering is om China in alle opzichten een wereldmacht te laten worden en de meeste Chinezen vinden ook dat dat zo hoort. Chinezen voelen zich, net zoals wij westerlingen, superieur en willen hun achterstand inhalen.’

Hoe uit zich dat gevoel van vernedering in internationale relaties?

‘Op verschillende manieren. In de relatie met Japan uit zich dat met wrok, maar ook in relaties met andere landen wordt soms de ‘zielige China-kaart’ als chantagemiddel gebruikt. Vooral bedrijven krijgen daarmee te maken. De Chinezen zijn meesters in internationale onderhandelingen: de ene keer positioneert China zich als ‘zwak’ of als ‘ontwikkelingsland’, de volgende

keer weer als ‘wereldmacht’, al naar gelang dat beter spoort met het eigen belang.’

Afgelopen augustus bezocht een aantal Japanse politici, waaronder twee ministers, de Yasukuni-schrijn in Tokyo tijdens de jaarlijkse herdenking van de Japanse overgave in de Tweede Wereldoorlog. Bij dit bezoek worden ook mensen als Tojo Hideki herdacht. Hoe reageert de Chinese regering op deze jaarlijkse gebeurtenis?

‘Het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Volksrepubliek China verspreidt ieder jaar een standaardschrijven rond deze datum in augustus: ‘Japan moet leren van de ervaringen in de Tweede Wereldoorlog en moet zichzelf een spiegel voorhouden.’ Daarnaast had men er dit jaar geen specifiek belang bij om fel naar Japan uit te halen. China en Japan willen allebei dat de relaties goed blijven. Er zijn genoeg gemeenschappelijke belangen en beide landen spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het oplossen van problemen rond Noord-Korea en Taiwan. Dat neemt niet weg dat die bedevaart naar het Yasukuni-schrijn niet alleen bij de regering maar ook onder de Chinese bevolking verontwaardiging opwekt. Belangrijker is echter het feit dat Japan nog steeds ontkent wat het vanaf 1937 tijdens de oorlogsjaren in China aangericht heeft, en dat gebeurt niet alleen door rechtse Japanse politici, maar ook in schoolboeken. De Japanners hebben echt vreselijk in China huisgehouden. Deze wrok tegen Japan heeft ook economische consequenties: er bestaat een zakelijk wantrouwen tegen Japanse bedrijven, maar dat is overigens wederzijds. Japan heeft vanaf de jaren zeventig veel ontwikkelingsgeld in China gestoken, maar daar nooit een bedankje voor gehad. De relaties tussen China en Japan worden ook wel eens samengevat met: ‘one side cannot say sorry; another side cannot say thank you.’

Er is in de laatste decennia door de Chinese centrale regering veel macht naar de eigen regio's gedecentraliseerd, maar politieke autonomie en afscheiding zijn absoluut onbespreekbaar. Hoe is dit te verklaren?

‘Het Chinese beleid is ‘economische autonomie ja, politieke autonomie nee’. Dat laatste en zeker afscheiding van China is onbespreekbaar. In de meeste regio's, behalve in Tibet en Xinjiang, is daar ook geen draagvlak voor, wel voor een verdergaande autonomie op economisch vlak. De regio's Tibet en Xinjiang zijn van groot strategisch belang voor China. Voor de Chinezen hoort Tibet sinds de achtste eeuw al bij China; de meeste Tibetanen denken daar zoals bekend anders over. Het noordwesten, Xinjiang, kent ook een lange geschiedenis van streven naar onafhankelijkheid. De plaatselijke

bevolking is verwant met de Turken én moslim. Momenteel is daar een onafhankelijkheidsbeweging actief die islamitisch is geïnspireerd en aansluiting zoekt bij zusterbewegingen in Centraal Azië. Ook is bekend dat Al Qaeda trainingskampen in die regio had, en misschien nog wel heeft. Allemaal redenen voor China om de afscheidingsbeweging daar te onderdrukken.

Veel valt te verklaren uit het Chinese begrip van ‘soevereiniteit’, want dat wijkt af van het westerse begrip. In dit concept gaat het om ‘staatssoevereiniteit’, de staat als hoogste autoriteit waaraan niet getornd kan worden. Er is een verband met vroegere religieuze ideeën over de keizer die namens de hemel de orde in het ‘al onder de hemel’, China, moet handhaven. China accepteert van geen enkele instantie, ook de Verenigde Naties niet, inmenging in ‘interne aangelegenheden’. Bovendien moet de eenheid van het rijk bewaard worden. De grootste gruwel voor het regime zou het uiteenvallen van het land zijn. Het uiteenvallen van de Sovjet Unie en het Oostblok heeft destijds bij de Chinese machthebbers tot verbijstering geleid en wordt als afschrikwekkend voorbeeld gebruikt voor hoe hervormingen niet dienen plaats te vinden. Maar ook aan een constructie als de Europese Unie moet men niet denken. China doet graag mee aan multilaterale verdragen, mits die geen afbreuk doen aan de Chinese soevereiniteit. In de Veiligheidsraad onthoudt China zich bijvoorbeeld ook vaak van stemming over het uitvoeren van vredesoperaties in andere landen, omdat dat in strijd is met de soevereiniteit van een dergelijk land.’

‘De eenheid van het land moet bewaard worden’. Kan uit deze notie ook de furieuze reactie van China op het plan van Taiwan om een referendum te houden over de vraag of China moet worden opgeroepen de op Taiwan gerichte raketten te verwijderen en de dreiging met geweld terug te nemen, verklaard worden?

‘Ja, voor Beijing is Taiwan een deel van China en raken de plannen voor dit referendum direct aan de Chinese staatssoevereiniteit.’

Volgens Liu Yong blonken Nederlandse handelaren vroeger al uit in ‘guanxi’, netwerken, en zouden ze daar ook nu nog in excelleren. Hoe is op dit moment de verhouding tussen ‘guanxi’ en ‘rule of law’ voor westerse ondernemers?

‘Sinds 1978 is China, in het kader van de modernisering onder leiding van Deng Xiaoping, begonnen met de opbouw van een uitgebreid rechtssysteem. De steeds verder gaande openstelling van het land voor buitenlandse handel en investeringen was een belangrijke impuls voor het ontwikkelen van wetgeving op economisch gebied, en China heeft

ondertussen ook op andere terreinen, zoals strafrecht en burgerlijk recht nieuwe wetten ingevoerd. Sinds 2001 is China lid van de WTO en zijn de eisen verder aangescherpt. Die organisatie dwingt het land om zich aan internationale standaarden te onderwerpen, bijvoorbeeld op het gebied van intellectuele eigendom. Er is de laatste jaren hard getrokken aan de modernisering van wetgeving waardoor de rechten van bedrijven steeds beter zijn gewaarborgd. Het probleem zit echter in het gebrek aan onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en in de afdwingbaarheid van regels. Het is bijvoorbeeld moeilijk een Chinees bedrijf aan te pakken dat in de handen is van de lokale overheid. Als de rechter al tot een onafhankelijk oordeel komt en een Chinees bedrijf bijvoorbeeld aan een westers bedrijf moet betalen, is het vervolgens heel moeilijk om dat bij het Chinese bedrijf af te dwingen.

De relatie tussen *rule of law* en *guanxi* is zeker gecompliceerd. *Rule of law* gaat uit van gelijkheid voor de wet en *guanxi* van persoonlijke netwerken. In het kader van *guanxi* is het normaal om cadeaus aan zakenpartners of goede vrienden te geven en is weigeren een belediging. De overgang tussen *guanxi* en corruptie is vaag en dat laatste is momenteel een enorm probleem in China. Het komt voor bij alle grote overeenkomsten met bedrijven, lokale overheden en niet minder bij contacten met politieke figuren. De Chinese overheid voert harde campagnes tegen corruptie en af en toe wordt een kopstuk opgepakt. Westerse bedrijven kunnen zich er soms niet geheel en al aan onttrekken en zoeken dan naar onschuldigere manieren van *guanxi* om van hun 'goodwill' blijk te geven. Ik weet niet hoe bedrijven er nu mee omgaan, maar vroeger nodigden grote bedrijven bijvoorbeeld Chinese contacten uit naar Nederland en die kregen dan na afloop van de luxueuze trip mooie cadeaus mee naar huis.'

In de periode die Barend Ter Haar beschrijft, eind negentiende eeuw, bestond er veel irritatie bij de Chinese elite over het optreden van westerse missionarissen. In hoeverre kun je een vergelijking trekken met het huidige verzet van de Chinese regering tegen de westerse mensenrechtenpolitiek? Levert die politiek trouwens resultaat op of is zij contraproductief? 'In beide gevallen is sprake van het opleggen van waarden, maar de Chinese overheid was in de negentiende eeuw een stuk machtelozer dan nu. China ziet bemoeienis met mensenrechten als ongewenste inbreuk op de eigen soevereiniteit; mensenrechten zijn 'interne aangelegenheden'. De bezorgdheid van westerse landen over de naleving ervan wordt gezien als een poging om China opnieuw te 'domineren'. China legt zelf graag de nadruk op 'sociale rechten' en vindt de rechten van het collectief

belangrijker dan die van het individu. De aandacht van het Westen voor de mensenrechtensituatie in China leidt wel degelijk tot resultaat, hoewel ik persoonlijk van mening ben dat het zoeken van de harde confrontatie met China averechts werkt. De Amerikanen bewandelen die weg nogal eens en meestal is de reactie van China erg negatief. Of het leidt tot een koehandel: in ruil voor vrijlating van een dissident kreeg China voordelen, zoals de tijdelijke status van *Most Favored Nation*, waarover - voordat China lid werd van de WTO - elk jaar in het Amerikaanse Congres gesteggeld werd. De aanpak van de Europese Unie, constante aandacht en lichte druk op China, onder andere via de ‘EU-China Mensenrechtendialoog’, lijkt goed te werken. Het gaat weliswaar heel langzaam maar er is zeker vooruitgang. Er is nog geen sprake van *rule of law* maar wel steeds meer van *rule by law* in China. Ontwikkelingen als van het internet en lidmaatschap van de WTO zullen alleen maar verder bijdragen aan verbetering van de mensenrechtensituatie.’

Wat heeft uiteindelijk de westerse boycot na het neerslaan van de demonstraties op het Tiananmenplein opgeleverd?

‘Uiteindelijk niet zoveel. Veel landen wisten toch via allerlei omwegen zaken te doen met China en de economische boycot werd ook vrij snel opgeheven. Als er grote contracten op het spel staan kiezen de meeste landen toch eieren voor hun geld. Overigens bleven er wel al die tijd low-key contacten bestaan en werden culturele uitwisselingsprojecten met Nederland op bescheiden schaal voortgezet.’

In een recent themanummer van het ‘Journal of Democracy’³ wordt nogal somber gedaan over democratie in China. China heeft volgens een aantal auteurs in dat nummer, niet, zoals veel andere landen in de jaren negentig, een transitie naar een meer democratisch bestel doorgemaakt. Wat is uw mening hierover?

‘China is inderdaad nog ver verwijderd van een democratisch bestel, maar er is zeker op het gebied van persoonlijke vrijheden, wetgeving, hervorming van de rechterlijke macht de afgelopen twintig jaar veel bereikt. Ook wordt er op lokaal dorps- en districtsniveau geëxperimenteerd met vrije verkiezingen. De betekenis van deze stapjes moet niet overschat maar ook zeker niet onderschat worden. Deze experimenten zullen op zijn hoogst wat uitgebreid worden, invoering op grote schaal valt niet te verwachten.

³ Themanummer ‘China’s changing of the guard’, *Journal of Democracy*, Volume 14, nummer 1 (januari 2003), 5-81.

Misschien zullen we in de toekomst wat voorzichtige politieke hervormingen zien maar bovenal wil het Chinese regime alle macht in handen houden. Men is bang om de controle kwijt te raken en met die controle de stabiliteit in het land. Het is waar dat het verkrijgen van politieke vrijheden stagneert, maar op het terrein van de sociale vrijheden is een enorme vooruitgang geboekt. Toen ikzelf in China studeerde, in 1985, was het bijvoorbeeld voor mijn Chinese kamergenoot niet mogelijk om zelf haar studie te kiezen, buiten een bepaalde straal rond de universiteitsstad te reizen, na haar afstuderen zelf een baan uit te zoeken of naar het buitenland te gaan. Dat kan nu allemaal. Vorig jaar heb ik les gegeven aan het Foreign Affairs College in Beijing. Ik heb daar samen met NRC-correspondent Garrie van Pinxteren met een groep studenten mogen discussiëren over persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting, iets wat tien jaar geleden ondenkbaar was. Je kunt tegenwoordig in het openbaar overal over spreken, behalve over de positie van de Communistische Partij. In 1989 kwam het bijvoorbeeld nog regelmatig voor dat galeries werden gesloten en voelden veel kunstenaars zich onderdrukt. Nu is iedereen vrij zich te uiten in de kunst. Zolang echter de Chinese overheid de economische vooruitgang die de afgelopen periode is geboekt kan waarborgen, is zij gelegitimeerd.'

'Asian values' worden wel als alternatief tegenover westerse waarden gezet. Kun je spreken van 'Asian values' of gaat het om een onduidelijk containerbegrip voor politiek gebruik?

'Natuurlijk is sprake van politiek gebruik, maar er is wel degelijk sprake van een duidelijk te onderscheiden waardepatroon, 'Asian values' worden ook werkelijk zo gevoeld. Het gaat daarbij overigens vooral om accenten, het zijn niet totaal andere waarden maar het belang dat aan bepaalde waarden wordt toegekend kan nogal verschillen. Zo staat het individuele recht van vrije meningsuiting bij de 'Asian values' niet bovenaan. Familiebanden zijn bijvoorbeeld erg belangrijk, en respect voor je ouders en voor mensen die hiërarchisch boven je staan. Dat respect houdt dan ook in dat je ze niet openlijk en direct bekritiseert. Op de discussieavond met de Chinese studenten waar ik eerder over sprak, bleek dat veel studenten boos waren dat de westerse media China zo negatief afschilderen. Dat een foto van Jiang Zemin in een gekke pose wordt geplaatst, wordt als beledigend ervaren en wordt ook niet begrepen. Men begrijpt die westerse hang naar negatief nieuws niet. In China worden mensenrechten vooral vertaald in sociale rechten: bijvoorbeeld het recht op een menswaardig bestaan of het recht op een dak boven je hoofd. Daarnaast wordt het handhaven van de

orde als zeer belangrijke taak van de staat gezien. Maar dat hoeft natuurlijk niet te betekenen dat alles daarbij geoorloofd is. Het neerslaan van de demonstraties op het Tienanmenplein is traumatisch geweest, ook voor het Chinese leger. Er moesten nieuwe troepen uit de provincie gehaald worden om dat karwei te klaren, de oorspronkelijke troepen in Beijing weigerden op te trekken naar het Plein en kozen de kant van de bevolking. Dus ook voor de Chinese begrippen was die situatie, dat het leger moet schieten op de eigen bevolking, niet ‘normaal’. Daarbij komt dat ‘Asian values’, net als westerse waarden, voor velerlei interpretaties vatbaar zijn. Het is dus niet zo dat iedereen er hetzelfde over denkt, en ‘Asian values’ staan democratisering niet noodzakelijkerwijs in de weg, zie bijvoorbeeld Taiwan of Zuid-Korea.’

Opvallend is hoe gebeten de Chinese autoriteiten zijn op de Falun Gong. Hoe valt die reactie te verklaren en in hoeverre is er sprake van godsdienstvrijheid in China?

‘In China bestaat geen godsdienstvrijheid. Een aantal godsdiensten zijn officieel erkend, maar mogen alleen opereren binnen de grenzen die de Chinese staat stelt en staan ook onder toezicht. De Chinese Rooms-katholieke kerk mag bijvoorbeeld het oppergezag van de Paus niet erkennen. In de tijd van Mao Zedong was er geen enkele culturele vrijheid en werden gelovigen onderdrukt; nu is dus geloofsuitoefening binnen zekere grenzen toegestaan. Falun Gong is overigens niet echt een religie; het is een levenswijze waarbij de beoefenaar streeft naar geestelijke en fysieke gezondheid door meditatie, dieet en lichamelijke oefeningen. Ondertussen is het ook een politieke beweging die het functioneren van de Chinese staat ter discussie stelt, zie bijvoorbeeld de website die de Falun Gong in hun tegenwoordige standplaats Hong Kong onderhoudt. Veel gewone Falun Gongleden waren zich van de politieke agenda van de beweging trouwens niet bewust. De Chinese overheid is zich te pletter geschrokken door de situatie die de Falun Gong in 1999 in Beijing heeft georganiseerd. Men wist er niets van: dat was ongekend! Er bleek een enorm ondergronds netwerk van Falun Gongleden te bestaan. Door angst gedreven is er zeer hard tegen de aanhangers van deze beweging opgetreden. De Falun Gong bleek aanhangers te hebben onder alle lagen van de bevolking, ook in de Partij, die daarna gezuiverd is. Onafhankelijke organisaties die zich onttrekken aan toezicht van de staat zijn in China niet toegestaan en al helemaal niet als er een politieke agenda is. De orde in de staat kwam in het geding. Er is een duidelijke historische parallel te trekken: de meeste dynastieën van het Chinese keizerrijk zijn gevelde door semi-religieuze bewegingen. Iedere Chinees denkt daar meteen aan.’

Het artikel van Chen Menghong beschrijft de Chinese gemeenschap in Batavia in de 19e eeuw, die vasthield aan de traditionele Chinese normen en waarden. Hoe staan die gemeenschappen tegenover het China van nu? En hoe valt de houding van de Chinese overheid te omschrijven? De Indiase regering heeft bijvoorbeeld een speciaal migrantenbeleid om de banden met het moederland te versterken en investeringen aan te trekken.

‘Chinese gemeenschappen hebben onderling een sterke band; men integreert maar tot op zekere hoogte. Wat dat betreft kun je parallellen trekken tussen traditionele migrantengemeenschappen in Azië, zoals in Batavia. Ook nu wonen Chinezen graag bij elkaar in de buurt, in aparte wijken, zoals ook het artikel van Li Minghuan beschrijft. Chinese migranten voelen zich ‘Chinees’, maar dat betekent niet dat men sympathie voor het huidige Chinese regime heeft. Wel wordt er enorm veel door migranten in China geïnvesteerd. De Chinese regering verwelkomt en stimuleert deze investeringen. Ik weet niet of er een apart op Chinese migrantengroepen gericht regeringsbeleid is maar China lijkt zeker de banden met deze groepen te willen aanhalen. Er zijn wel aanwijzingen van Chinese propaganda speciaal gericht op gemeenschappen van overzeese Chinezen en ook wel van infiltratie.’

Hoe zou u, samenvattend, de huidige Chinese buitenlandse politiek op de besproken gebieden willen kenschetsen?

‘Het is in alle opzichten een uiterst ‘realistische’, berekenende buitenlandse politiek waarin de machtsverhoudingen en het eigen belang voorop staan, ondanks prachtige met de mond beleden morele principes. Voorop staan behoud van de soevereiniteit en hereniging met Taiwan. China streeft naar een multipolaire wereldorde waarbinnen het zelf een belangrijke macht vormt maar realiseert zich heel goed dat er voorlopig maar één supermacht is: de VS. Ook realiseert China zich dat het meer te winnen heeft bij goede relaties met de VS dan met confrontatie. 'If you can't beat them, join them'. Daarnaast werkt China hard aan het verbeteren of versterken van relaties met andere belangrijke landen of organisaties: de EU, ASEAN, India, Rusland enzovoorts. China wil een grotere rol spelen op het wereldtoneel en gezien worden als betrouwbare partner, maar soms vergeet het regime dat die rol ook verantwoordelijkheden met zich meebrengt.’